

PDFlib PLOP: PDF Linearization, Optimization, Privacy

**Page inserted by evaluation version
www.pdflib.com – sales@pdflib.com**

KAE'!ÜLESNÕSÕMIS-
PÜHA LÄKTÜST
SETO KIILEN
LK.6

I l m u b S e t o m a a K u l t u u r i p r o g r a m m i t o e l

SETOMAA

ajaleht.setomaa.ee

r a h v a l e h t

I l m u b k u u 1. j a 3. e s m a s p ä e v a l

Hind 5 krooni
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Nr. 6 (160)

21. aprill 2008

INEMINE

2

KÕIVO KOLLI:

ühe saatusliku põsemusi läbi Leiko pillimeheks saanud Nikolai Kõiv jutustab Matsuri küla elust sõjaeelsetest aastatest praeguseni ning oma suhetest pillimänguga

VAHTSÕT

3

TEEREMONT:

kohalike teede remont valdades algab umbes kuu aja pärast. Milliseid löike ja kui palju teid Setomaal sel suvel korda saab

KAEMINE

4

KIRMAS(K):

kumb variant on õigem, kas öelda «kirmas» või «kirmask»? Millist tähendust on suvised külapeod läbi aja kandnud ning milliseid vorme tänapäeval omandanud

KIRÄ'

7

HELBI KUUR:

Ku Setomaa meist ütskõrd maha jääs, õt tulövadsõ põlvõ sedä tiidvä, õt olõmah oll sääne Setomaa

AOLUGU

8

VÕTA LIHA:

kuidas lõpetada Suurt Paastu traditsioonilise kiikumise ja millega mune punaseks saada

Küllätüvä külasse kerkis Eesti suurim tõrvaahi

Meremäe vallas Küllätüvä külas kohaliku talupidaja Ain Raali ehitatud tõrvaahi on Eestis omasuguste seas suurim. 15 tunniga saab ahjust kätte kuni 150 liitrit kvaliteetset männitõrva, mis on hädavajalik traditsioonilises palkehituses.

Igor Taro

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kahest pea kolmekordse maja kõrgusest silindrist koosnev ahi meenutab esmapilgul oma korstnaga mõnda tuumarajatist. Tegelikult on tegu märksa lihtsama ehitisega, mille eesmärgiks on toota vanadest kändudest traditsioonilise palkehituse jaoks hädavajalikku männitõrva.

«Turgu sellel ajal Eestis kindlasti on,» sõnab ahju peremees ning ehitaja Ain Raal kindlalt ning demonstreerib ahju all seisvaid pangesid, mis on täidetud paksu tumeda vedelikuga.

«Must kuld,» sõnab ta naljatledes. Tegemine on Raali esimese tõrvasaagiga, mis on saadud vastvalminud tõrvaahju katsetades.

Ahju tööpõhimõte on lihtne — lõõridest läbitatud silindrid on täidetud restidele asetatud vanade kändudega, ahju alumises osas asuva kütetkolde abil tuleb silindrid kuumaks ajada ning seejärel hakkabki kändudest immitsev männitõrv torusid pidi ise püüti voolama.

«Kogu kütmine võtab aega umbes 15 tundi. Kõigepealt

MUST KULD: Ain Raal näitab oma uuest tõrvaahjust väljavõlutud esimest toodangut — ehituseks tarvilikku männitõrva. Foto Igor Taro

tuleb lõõrid õrnalt soojaks ajada ning siis kõva tuli alla teha, nii et temperatuur tõuseb seal kuskil 500 kraadini ja edasi tasapisi tuld all hoida,» tutvustab peremees oma uue riista tööpõhimõtet.

Lähemalt uurides selgub, et tõrvaahi sarnaneb hoopiski hiiglasliku puskariaparaadiga, kuna lisaks männitõrvale toodab see vanadest kändudest ka tärpentiini, mis puugaasina

üleval torru koguneb ning seejärel veejahutuse abil kondenseerunult kõrvalasuvasse paaki tilgub. Täpselt nagu meskest aetav handsa.

Nii saabki ühest laarist lisaks 150 liitri männitõrvale veel poolsada liitrit puhastamata tärpentiini. Palkehituses läheb tarvis mõlemat.

Männitõrva saab Eestis praegugi osta, kuid enamjaolt on tegu sissetoodud kaubaga.

Kohapealset tootmismahud on olnud suhteliselt väikesed.

«Venemaalt tuuakse seda sisse ja isegi Hiinast, kuid need on mingisugused segud, mitte puhas tõrv. Tont seda teab, mis sinna tegelikult sisse segatud on,» sõnab Raal, kes lubab soovijatele müüa korralikku tõrva.

Pärast esimest katsetamist on peremees oma rajatist täiustanud omamoodi «turboga»,

mis suunab torude abil tõrvaga väljuvat liigset puugaasi tagasi küttekoldesse — tõstes sedasi omakorda temperatuuri ning vähendades keskkonnasaastet.

Lisaks männitõrva ja tärpentiini tootmisele on Raali kinnitusele ahju ümber võimalik teha kuivatit, mis kuivataks küttepuid või vilja, kuna praegu läheb lahtistelt silindritelt kogu soojus lihtsalt vabasse loodusesse. ■

Regionaalminister: Setomaa üllatas positiivselt

Selle aastanumbri sees ametisse asunud uus regionaalminister Siim Kiisler rääkis, et Setomaa külastamine kutsus tal esile positiivseid emotsioone. Ministri kinnitusele on regionaalpoliitika aluseks noorperedele korralike elamistingimuste tagamine.

Kiisler külastas Setomaa valdasid läinud nädala algul ning kohustus siin kohalike omavalitsuste juhtide, ettevõtjate ning kultuuriedendajatega. Visiidi käigus oli planeeritud kohtumine ka kohalike noorperede esindajatega, kellega regionaalminister sai nii

positiivsete kogemuste kui äärmemaad vaevavate probleemide teemal mõtteid vahetada.

«Ma pole kunagi vaimustatud olnud lähenemisest, et sellised kohad on mõeldud ainult eakate inimeste jaoks, kes saaksid seal vanaduspõlve veeta,» sõnas Kiisler. «Eakate toetamine on ka ülioluline, aga seal kõrval peab mõtlema, mis saab edasi, kuidas noored inimesed tulevad ka linnast sinna elama ja seavad ennast sisse. Nemat toovad piirkonda täiendavat elu, raha. Noorte juurdetoomine toob ka pikka iga sellele piirkonnale.»

Ministri sõnust oli tal kurb kuulda kohtumisel vallajuhtidega, et paljud lapse-

«Pesumasina peab saama sisse lülitada ühtemoodi Mikitamäe kandis ja Tallinnas.»

SIIM KIISLER, regionaalminister

vanemad ärgitavad ise oma järeltulijaid kodupaigast kergema linnaelu peale lahku-ma. Tema sõnust oli ühelt poolt selline soov mõistetav, kuna Kagu-Eesti palgad on Eesti suurlinnade ja Põhja-Eesti keskmisele pikemat aega alla jäänud. Kuid samas toonitas ta viimisel ajal alanud positiivset pööret, kui Võru- ja Põlvamaa inimes-

te sissetulekud on kasvanud Eesti keskmisest kiiremini.

«Võib-olla on siin mängus ka väike uue aja kadakasakslus mõtteviisina. Tahetakse, et lapsest saaks linnahärra, samas kui Tartu inimene mõtleb, kui hea oleks kusagile järve äärde talu sisse seada,» arutles Kiisler.

Ministri sõnust oli riik valmis aitama noori hädavajalike tingimuste loomisega, et elu maal

ei kujuneks võrreldes linnaeluga katsumuseks. Tema kinnitusele peaksid avalikud teenused olema maaelanikele sama hästi kättesaadavad. «Selge on see, et ooperiteater või oöklubi jääb alati setomaalase jaoks kaugemaks kui tallinlaste jaoks,» sõnas minister. «Pesumasina peab saama sisse lülitada ühtemoodi Mikitamäe kandis ja Tallinnas. Selles suunas peab riik mõtlema, et vesi jookseks sinna pesumasinasse ja elekter jõuaks selleni sama hästi. Ja kui tee on hea, siis Tallinna ümmikus istub inimene mõnikord kauem, kui läbides 50 kilomeetrit väikeses kohas, juhul kui tee on viisakas korras. Siin saab avalik sektor kindlasti abiks olla tingimuste loomisega.» (SM)